

LAGRÅDET

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 2014-03-26

Närvarande: F.d. justitieråden Leif Thorsson och Per Virdesten samt justitierådet Olle Stenman.

Nya regler för erkännande och verkställighet av utländska domar på civilrättens område

Enligt en lagrådsremiss den 13 mars 2014 (Justitiedepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till

1. lag med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden,

2. lag om ändring i lagen (1904:26 s. 1) om vissa internationella rättsförhållanden rörande äktenskap och förmynderskap,

3. lag om ändring i lagen (1936:79) om erkännande och verkställighet av dom som meddelats i Schweiz,

4. lag om ändring i lagen (1937:81) om internationella rättsförhållanden rörande dödsbo,

5. lag om ändring i lagen (1965:723) om erkännande och verkställighet av vissa utländska domar och beslut angående underhåll till barn,
6. lag om ändring i atomansvarighetslagen (1968:45),
7. lag om ändring i lagen (1969:12) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 19 maj 1956 om fraktavtalet vid internationell godsbefordran på väg,
8. lag om ändring i sjömanslagen (1973:282),
9. lag om ändring i lagen (1976:108) om erkännande och verkställighet av utländskt avgörande angående underhållsskyldighet,
10. lag om ändring i lagen (1977:595) om erkännande och verkställighet av nordiska domar på privaträttens område,
11. lag om ändring i lagen (1983:368) om erkännande och verkställighet av österrikiska domar på privaträttens område,
12. lag om ändring i lagen (1983:1015) med anledning av Sveriges tillträde till konventionen den 6 april 1974 om en uppförandekod för linjekonferenser,
13. lag om ändring i lagen (1985:193) om internationell järnvägstrafik,
14. lag om ändring i lagen (1985:367) om internationella faderskapsfrågor,
15. lag om ändring i lagen (1990:272) om internationella frågor rörande makars och sambors förmögenhetsförhållanden,
16. lag om ändring i sjölagen (1994:1009),
17. lag om ändring i lagen (1994:2087) med anledning av Sveriges tillträde till den multilaterala överenskommelsen om undervägsavgifter,
18. lag om ändring i lagen (1998:358) om Brysselkonventionen,
19. lag om ändring i lagen (2005:253) om ersättning från de internationella oljeskadefonderna,
20. lag om ändring i lagen (2008:450) med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen,

21. lag om ändring i lagen (2010:950) om ansvar och ersättning vid radiologiska olyckor,
22. lag om ändring i lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning,
23. lag om ändring i lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning,
24. lag om ändring i lagen (2012:318) om 1996 års Haagkonvention,
25. lag om ändring i lagen (2012:451) om ändring i lagen (2011:603) med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av kanslirådet Erik Tiberg.

Förslagen föranleder följande yttrande av Lagrådet:

EU har beslutat om en reviderad Bryssel I-förordning. I lagrådsremissen föreslås nya regler som ska komplettera förordningen. Den viktigaste förändringen i 2012 års Bryssel I-förordning är att reglerna om verkställbarhetsförklaring avskaffas. Domar som meddelats i en medlemsstat och är verkställbara kommer i och med detta att vara direkt verkställbara i en annan medlemsstat. Det föreslås också att den prövning som i dag görs av Svea hovrätt av om en utländskt avgörande ska erkännas eller förklaras verkställbart i Sverige i stället ska göras i tingsrätter.

Allmänt (gemensamt för flertalet förslag)

Forumfrågor

När prövningen av verkställbarheten av utländska domar flyttas från Svea hovrätt till tingsrätter måste det bestämmas vilken eller vilka tingsrätter som ska svara för den prövningen. Regeringen föreslår därvid att en ansökan om att ett utländskt avgörande ska erkännas

eller förklaras verkställbart i Sverige som huvudregel ska göras till den tingsrätt som regeringen föreskriver ”med hänsyn till var motparten har sin hemvist”. De domstolar som prövar överklaganden i utsökningssmål avses bli behöriga att pröva dessa ärenden. Det kommer att framgå av förordning att det är de 24 tingsrätter som prövar överklaganden enligt utsökningssbalken som är behöriga och vilka domsområden de ska ha.

Det kan diskuteras om det är lämpligt att redan i lagen precisera vilka tingsrätter som regeringen ska bestämma som behöriga att pröva dessa ärenden. Avsikten är emellertid att tingsrätterna utifrån hemvisten för motparten ska pröva sin behörighet. En motsvarande regel finns också i 18 kap. 1 § utsökningssbalken. I den bestämmelsen finns också en definition av begreppet hemvist som innebär att med hemvist förstås den ort där svaranden är bosatt.

I de nu aktuella lagarna föreslås emellertid inte någon definition av begreppet hemvist. I motiven anges dock att vid tolkning av hemvistbegreppet bör ledning i många fall kunna sökas i 10 kap. rättegångssbalken. Detta innebär att begreppet hemvist i de nu aktuella lagarna inte kommer att överensstämma med det som finns i 18 kap. 1 § utsökningssbalken. Det bör övervägas om detta är en lämplig ordning. En möjlighet kan vara att även i de nu aktuella lagarna införa en definition av begreppet hemvist med samma innehåll som definitionen i 18 kap. 1 § utsökningssbalken.

Att endast tingsrätten i den ort där motparten har sin hemvist är behörig väcker även frågan vilken eller vilka tingsrätter som är behöriga i de fall det i det utländska avgörandet finns flera motparter med olika hemvist. I 10 kap. 14 § rättegångssbalken finns bestämmelser som klarar ut vad som gäller i sådana situationer när rättegångssbalken är tillämplig. Vid prövningen enligt de nu aktuella lagarna är det emeller-

tid lagen (1996:242) om domstolsärenden som ska tillämpas och det framstår som oklart hur forumbestämmelsen då ska tillämpas. Frågan bör uppmärksammas i det fortsatta beredningsarbetet.

Övergångsbestämmelserna

I förslagen, enligt vilka lagen (1996:242) om domstolsärenden görs tillämplig på handläggningen, förekommer i stort sett genomgående en övergångsbestämmelse av innehåll att äldre föreskrifter gäller vid handläggningen i Svea hovrätt och Högsta domstolen för "mål" som inletts i hovrätten före ikraftträdandet. Som framkommit vid föredragningen torde det röra sig om "ärenden" som hittills handlagts enligt rättegångsbalken. Det bör övervägas om inte beteckningen bör ändras i enlighet härmed.

Förslaget till lag med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden

1 §

Genom den föreslagna lagen upphävs lagen (2006:74) med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden, som kompletterar bl.a. den nu gällande 2000 års Bryssel I-förordning. I den lagen fanns i 1 § en hänvisning till det s.k. Danmarksavtalet år 2005 mellan EG och Danmark, som innebär att 2000 års Bryssel I-förordning med vissa modifieringar tillämpas också i förhållande till Danmark trots att förordningen enligt sin artikel 1.3 inte är tillämplig i förhållande till Danmark. Regeringen föreslår nu att någon motsvarande hänvisning inte ska tas upp i den föreslagna lagen. Som skäl åberopas att Danmark i enlighet med Danmarksavtalet meddelat Europeiska kom-

missionen att även 2012 års Bryssel I-förordning ska tillämpas mellan EU och Danmark – trots att den annars inte är tillämplig i förhållande till Danmark, se skäl 41 – samt att någon särskild hänvisning till Danmarksavtalet inte behövs.

Av de båda Bryssel I-förordningarna kan inte utläsas annat än att de inte är tillämpliga i förhållande till Danmark. Inte heller framgår den praktiskt betydelsefulla modifikationen att ”domstolsavgöranden” även, i mål i Danmark om underhållsskyldighet, omfattar avgöranden av administrativ myndighet (på motsvarande sätt som enligt förordningen för Sveriges del gäller att den omfattar avgöranden av administrativ myndighet i summarisk process).

Lagrådet anser att det skulle vara ändamålenligt och till nytta för rättstillämparna att i den nu föreslagna lagen behålla – som utredningen föreslagit och remissinstanserna synes ha godtagit – en hänvisning till Danmarksavtalet.

Förslaget till lag om ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen

Domarjäv

I kompletteringslagarna till Bryssel II-förordningen och till underhållsförordningen samt i lagen om 1996 års Haagkonvention finns bestämmelser om att en domare som har prövat en ansökan om erkännande eller verkställbarhet inte ska få delta i prövningen av en ansökan om ändring av beslutet. I lagrådsremissen föreslås att bestämmelserna upphävs. I konsekvens härmed föreslås inte heller någon sådan bestämmelse i den nya lagen med kompletterande bestämmelser om domstols behörighet och om erkännande och internationell verkställighet av vissa avgöranden. Lagförslagen i denna del mo-

tiveras i huvudsak med att den inledande prövningen av en ansökan om verkställighetsförklaring är av rent formell natur och inte innefattar någon sakprövning varför det normalt sett inte föreligger jäv i dessa fall. Om förhållandena undantagsvis är sådana att en part kan hysa berättigat tvivel om domarens opartiskhet vid prövningen av verkställigheten utgör de befintliga jävsreglerna i 3 § lagen (1996:242) om domstolsärenden och 4 kap. 13 § rättegångsbalken ett tillräckligt skydd.

Lagrådet vill emellertid anmärka att varje enskilt fall måste prövas mot de allmänna jävsreglerna. Det kan t.ex. inte uteslutas att frågan vid en ansökan om ändring av ett verkställbarhetsbeslut tar sikte just på de förhållanden av formell natur som var föremål för prövning i det angripna avgörandet, varvid prövningen kommer att omfatta den redan prövade saken. Vad som anförs i remissen (avsnitt 6.3.6) om att jäv normalt inte föreligger vid en ansökan om ändring kan alltså framstå som långtgående.

De jävsregler som föreslås upphävida omfattar även situationer där något jäv inte föreligger. Som framhålls av ett par remissinstanser kan bestämmelserna medföra administrativa problem för mindre tingsrätter. Lagrådet delar bedömningen i lagrådsremissen att de allmänna jävsreglerna i rättegångsbalken och ärendelagen täcker alla de situationer där faktiskt jäv föreligger. Det kan enligt Lagrådets mening dessutom finnas en risk för att specialregler för vissa jävssituationer som redan täcks av den allmänna regeln kan försvaga den allmänna regelns betydelse och räckvidd. Vid angivna förhållanden och då förslaget i lagrådsremissen inte heller urholkar den enskildes skydd mot domarjäv har Lagrådet inte något att erinra mot att bestämmelserna upphävs.

Förslagen till lag om ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning och förslaget till lag om ändring i lagen om ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till EU:s underhållsförordning

Se vad som anförts ovan om förslaget till lag om ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

Förslaget till lag om ändring i lagen om 1996 års Haagkonvention

Se vad som anförts ovan om förslaget till lag om ändring i lagen med kompletterande bestämmelser till Bryssel II-förordningen.

Övriga lagförslag

Lagrådet lämnar förslagen utan annan erinran än det som anförts under rubriken Allmänt.